STYLISTIC APPROACH OF GHEORGHE GHEORGHIU DEJ'S POLITICAL DISCOURSE BETWEEN 1956 AND 1962

Oana Magdalena Cenac

Assoc. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: The analysis of some of the Gheorghe Gheorghiu-Dej's speeches emphasize a series of linguistic peculiarities specific to a whole era: repetitivity, redundancy, nominal accumulation-type syntax, lexical poverty, empty referential content. Starting from these considerations, the present paper aims at illustrating and commenting these aspects, grouped together on levels of language, the content analysis being applied to the speeches of the communist leader.

Keywords: language, stylistic features, redundancy, linguistic content, wood language.

O lectură și o analiză atentă a discursurilor liderului politic comunist Gheorghe Gheorghiu-Dej[1] din perioada 1956-1962 relevă o serie de aspecte care permit încadrarea acestora în ceea ce s-a numit "limba de lemn". Plecând de la acest aspect, lucrarea noastră își propune să realizeze, din perspectivă stilistică, analiza unora dintre aceste discursuri[2], cu evidențierea aspectelor de natură lingvistică, care să ne permită încadrarea tipului de discurs în tiparul limbii de lemn – o formulă care desemnează un anumit cod de utilizare a limbii, a cărui caracteristică o constituie expresia lingvistică sărăcăcioasă manifestată prin preferința pentru structuri lingvistice fixate. Un astfel de discurs se încadra perfect în contextul epocii totalitare[3], constituindu-se într-un instrument de influențare, de manipulare și de modificare a mentalității sociale.

Astfel, la **nivel grafic**, se remarcă scrierea cu majusculă a unor termeni precum *Patrie, Țară* ș.a. și scrierea cu litere mici a numelor partidelor istorice (*p.n.l., p.n.ț.*),

[1] *Fost muncitor ceferist, care s-a remarcat în perioada grevelor din 1933, Gheorghe Gheorghiu-Dej este ales în 1944 al doilea secretar general al PMR. La primul congres al particului (februarie 1948), acesta este ales prim-secretar, funcție pe care o va deține până la sfârștul vieții (martie 1965). În 1953 devine președinte al Consiliului de Miniștri, devenind o personalitate marcantă în viața politică din acea perioadă.*
[2] *Avem în vedere volumele de Articole și cuvântări, publicate în perioada 1956, 1959, 1961 și 1962.*
[3] *O prezentare mai detaliată a contextului istoric, dar și a evoluției politice a lui Gheorghe Ghiorghiu-Dej poate fi consultată la: https://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Gheorghiu-Dej.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4046 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:20 UTC)

scopul fiind obținerea unui efect propagandistic: o înnobilare a sensului cuvântului, în primul caz, și o depreciere a acestuia, în al doilea caz: ”*Apărătorii celor apăsați de măsurile guvernului, deputații Blocului muncitoresc-țărănesc sprijinit de Partidul Comunist Român, au fost dați afară din parlament pentru a răpi muncitorilor, țăranilor și intelectualilor posibilitatea să-și aibă reprezentanții lor în Camera deputaților. Cu acest prilej, deputații național-țărăniști și liberali, aruncându-și jos măștile, au votat pentru eliminarea deputaților Blocului muncitoresc-țărănesc din Parlament. [...]Clasa muncitoare formează Marea Țară a socialismului [...] Poporul nostru liber muncește pentru înflorirea Patriei comune. [...] În iunie 1944 a fost alcătuit, din inițiativa partidului nostru, Blocul național-democrat, din care au făcut parte, în afară de Partidul Comunist Romîn, partidele social-democrat, național-tărănesc și liberal.”* (Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, Editura Politică, București, 1956, p. 9, 12-13).

La **nivel morfo-sintactic** se observă folosirea în locul verbului a unor construcții alcătuite dintr-un verb și un substantiv, în care verbul are un rol secundar. De pildă pentru *a putea* se folosește ”a avea putință”, pentru *a dovedi* – ”a da dovadă”: ”*Avem putința și datoria să profităm de uriașa experiență și înțelepciune a gloriosului partid care conduce poporul sovietic [...] Propaganda și agitația de partid trebuie să dea dovadă de mai multă fermitate și claritate în combaterea influențelor ideologice burgheze*.” (Gheorghe Gheorghiu-Dej, *op.cit*., 1956, p. 241.)

Se remarcă folosirea subiectelor multiple, a numelor predicative multiple, a repetițiilor și enumerărilor formate din substanive în raport de coordonare: ”*Înlăturarea stăpânirii moșierilor și capitaliștilor, lichidarea rămășițelor feudale, cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare și alianța muncitorimii cu țărănimea muncitoare[...] sunt rezultatul luptei partidului nostru împotriva monarhiei reacționare.”*(*Ibidem*, p.242). *”Principala sarcină a industriei construcțiilor de mașini este ridicarea continuă a nivelului tehnic, îmbunătățirea calității, creșterea randamentului și a economicității mașinilor și instalațiilor.”* (*Ibidem*, p. 126.)

Un alt aspect vizează folosirea infinitivelor lungi sau a abstractelor verbale precedate de prepoziție în locul verbului la infinitiv: *”Creșterea rândurilor organizațiilor de partid și întărirea continuă a sâmburelui muncitoresc au avut un rol hotărâtor în îmbunătățirea activității organizațiilor noastre de partid, în creșterea eficacității muncii pe care o desfășoară, a competenței și capacității lor de mobilizare.[...]Măsurile partidului nostru*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4046 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:20 UTC)

pentru înlăturarea greşelilor ivite în aplicarea politicii la ţară au dus la activizarea politică a ţărănimii muncitoare." (*Ibidem*, p. 73.)

Lectura discursurilor liderului comunist relevă şi preferinţa pentru folosirea genitivelor, astfel încât fiecare substantiv devine, la rândul său, centrul unui alt grup nominal secundar: *"Poporul nostru străbate perioada unor profunde transformări economice şi politice de o amploare necunoscută în istoria poporului român, a unei cotituri radicale în formele de organziare social-economică, în felul de a trăi şi tradiţii, a unei revoluţii care clădeşte din temelii o nouă societate – societatea socialistă.*" (*Ibidem*.)

Semnalăm predilecţia pentru nominalizarea unor expresii şi locuţiuni, ca de pildă: *"Acţiunea de pregătire şi traducere în viaţă a unităţii organizatorice în cadrul Partidului Muncitoresc Român s-a desfăşurat într-un spirit de conducere tovărăşească; ele vor necesita eforturi serioase pentru aducerea lor la îndeplinire.*" (*Ibidem*.)

Prezenţa enumerărilor în discursul lui Gheorghiu-Dej are şi rol argumentativ. Astfel, ordinea persoanelor enumerate corespunde cu ordinea pe care fiecare o deţine în ierarhia de partid: "*Revenind în ţară în septembrie 1944 din Uniunea Sovieică, unde au fost în emigraţie, grupul antipartinic fracţionist Pauker-Luca, urmaţi apoi de Teohari Georgescu şi ajutaţi în mod activ de Iosif Chişinevschi şi Miron Constantinescu, au propagat cu deosebită inensitate cultul personalităţii lui Stalin*."(*Ibidem*, p. 198.)

La nivelul adjectivelor, se impune folosirea frecventă a adjectivelor evaluative axiologice şi nonaxiologice, fapt explicabil[4] prin distanţa pe care emiţătorul o stabileşte între el şi lumea reală, acesta fiind singurul capabil să judece realitatea. Antepunerea adjectivului, contrar topicii normale a acestuia din limba română, implică un grad mai mare de afectivitate sau poate avea efecte stilistice căci adjectivul corespunde "*viziunii utopice, idealizate şi euforice a realităţii*"[5], fiind folosit pentru a lăuda Uniunea Sovietică sau realizările regimului: "*Uniunea Sovietică – cea mai mare şi cea mai puternică dintre ţările socialiste"; "grandioasele construcţii ale planurilor cincinale staliniste*"; "*exemplul strălucit al poporului sovietic, condus de marele Partid Comunist al Uniunii Sovietice, luminează puternic calea întregii omeniri muncitoare şi a tuturor popoarelor spre noua societate socialistă*" (Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole şi cuvântări,* 1959, p. 7).

[4] *v. Cristiana Nicola Teodorescu, Patologia limbajului comunist totalitar, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2000.*
[5] *Rodica Zafiu, Limbaj şi politică, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2007, p. 34.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4046 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:20 UTC)

În unele situații superlativul este aplicat unor determinanți substantivali care nu admit grad de comparație: ”*Partidul este alcătuit din cele mai hotărâte, cele mai gata de sacrificiu și cele mai luminate elemente ale clasei muncitoare*.”

Un alt mijloc de exprimare a ideii de superlativ este folosirea cifrelor prin care se laudă realizările regimului, producțiile din industrie sau recoltele obținute la hectar. Prin contrast, sunt arătate realizările nesemnificative, mijloacele învechite de producție ale vechiului regim: ”*În timpul regimului burghezo-moșieresc, parcul de tractoare și mașini agricole nu depășea numărul de 4050 de tractoare fizice, proprietate a moșierilor și a capitaliștilor. Pământul milioanelor de țărani era lucrat cu mijloace înapoiate de producție. Astăzi țărănimea are la dispoziție peste 36000 de tractoare fizice, peste 11000 de combine pentru recolatatul cerealelor. [...] Oamenii muncii au dat în primele 10 luni peste plan 37000 de tone de fontă, 77000 de tone de oțel, 39600 de tone de laminate finite pline, 781 de tone de cupru, 700 de tractoare, 1400000 bucăți de tricotaje, 552000 de perechi de încălțăminte, precum și alte produse”* (Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări,* 1961, p. 17, 29.)

La nivelul verbului și a modurilor verbale folosite, se observă imperativele mascate în încercarea de a evita folosirea ordinelor directe. Astfel, se recurge la utilizarea verbelor la conjunctiv, fie la persoana I, plural cu valoare de imperativ: ”*Să consolidăm zi de zi alianța clasei muncitoare cu țărănimea mijlocașă. Să facem din aceste organe ale puterii de stat o adevărată școală de oameni de stat*.”, fie la persoana a III-a: ”*Comitetele regionale și raionale din partid să desfășoare o largă muncă de îndrumare a organizațiilor UTM; organele și organizațiile de partid să se ocupe de educarea comuniștilor în spiritul întăririi disciplinei de partid*.” (Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări,* 1956, p. 98.)

Comentând preferința liderului comunist pentru impertivele mascate, Cristiana Nicola Teodorescu[6] vorbește despre dorința emițătorului de a crea o tensiune discursivă între acesta și receptor, de a-și menține statutul de părinte sfătuitor, fără a da ordine explicite. Locutorul se ascunde în spatele unui *noi* colectiv și dispare din enunț, singurul element important rămânând verbul.

Se utilizează verbul *a trebui* la indicativ prezent și viitor: ”*Pentru a pune partidul în situația de a putea îndeplini cu succes sarcinile de mai sus, trebuie descoperite la timp și prelucrate temeinic devierile șovine din rândurile partidului, originea și conținutul lor*

[6] *Cristiana Nicola Teodorescu, op.cit.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4046 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:20 UTC)

politic. Atunci când se va ajunge la convingerea că un membru al partidului nostru alimentează spiritul şovin sau calcă disciplina de fier a partidului, trebuie luate măsuri conform statutului. Trebuie folosită fiecare ocazie nu numai pentru a combate manifestările în sine, ci şi pentru a educa membrii de partid în spiritul concepţiilor care stau la baza partidului nostru." (*Ibidem*, p. 99)

Totodată se remarcă folosirea verbelor reflexive impersonale la indicativ prezent şi viitor (*"Se impune reînzestrarea tehnică a transportului feroviar prin introducerea tracţiunii diesel şi electrice.[...] Se prevede extinderea considerabilă a centralizării electrodinamice, a blocului automat şi a conducerii centralizate prin dispecer...*") şi a construcţiilor impersonale *este necesar / este nevoie* ("*Este necesar ca în timpul cel mai scurt să se termine lucrările de organzare a teritoriului şi de comasare a parcelelor răzleţe [...] Este nevoie să se organizeze executarea sistematică a lucrărilor de îngrijire şi îngrăşare a păşunilor şi fâneţelor naturale*." (Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole şi cuvântări,* 1961, p. 137, 139, 141)

Analiza discursurilor lui Gheorghe Gheorghiu-Dej relevă o *depersonalizare* intenţionată, ca rezultat a lipsei mărcilor enunţării. Explicaţia pentru o astfel de situaţie este dată de însuşi contextul epocii: într-un partid atât de centralizat, liderul era şi purtătorul de cuvânt al tuturor membrilor de partid. El nu avea voie să recurgă la procedee speciale pentru a se face ascultat. Ca urmare, se observă evitarea folosirii pronumelui personal *eu*, a pronumelor şi adjectivelor posesive, a verbelor la persoana I singular. Pot fi semnalate câteva deictice, majoritatea discursive: "*Înainte de a trece la analizarea împrejurărilor interne în care are loc realizarea Partidului Muncitoresc Român, <u>daţi-mi voie</u> să aruncăm o privire asupra trecutului*." Atunci când se foloseşte pronumele personal de persoana I, locutorul evită implicarea sa în discurs, arătând clar că vorbeşte în numele partidului: "*<u>Permiteţi-mi</u>, tovarăşi, ca, de la această înaltă tribună, să felicit <u>în numele Comitetului Central</u> al partidului Muncitoresc Român pe ţăranii din cele 8 raioane ale regiunii Galaţi*." (Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole şi cuvântări,* 1959, p. 95).

Neasumarea discursului implică frecvenţa formelor de pronume personal *noi*: "*Nouă nu ne-a fost deloc indiferent cum se va ajunge la realizarea unităţii*." Fr. Thom[7] consideră că, în discursul comunist, pronumele *noi* trimite la acelaşi referent şi desemnează uniunea dintre popor, partid şi conducător. El se opune lui *ei* care desemnează forţele reacţionare.

[7] *Fr. Thom, La langue de bois, Juillard, Paris, 1987, p. 19-20.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4046 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:20 UTC)

În cea ce privește pronumele *tu,* acesta nu apare aproape deloc, destinatarul fiind și mai puțin personalizat decât emițătorul. Ca excepție, pot fi invocate discursurile rostite cu ocazia înmormântării unor marcanți lideri comuniști. De pildă, în cuvântarea rostită cu prilejul funeraliilor dr. Petru Groza, Gheorghe Ghiorghiu-Dej încheie cu o adresare directă: ”*Adio, scump prieten și tovarăș de luptă*!” (*Ibidem,* p. 355).

O altă particularitate a discursurilor politice din epoca comunistă este *redundanța,* folosită în special pentru a crea confuzie și de a ascunde golul de limbaj și adevăratul sens al limbii de lemn: legitimarea unei puteri. Acest fenomen poate fi reperat atât la nivelul grupului nominal, cât și la nivelul grupului verbal. Astfel: în cadrul grupului nominal se remarcă: folosirea construcțiilor nominale binare formate prin repetarea întregului după ce au fost enumerați toți membrii acestuia: ”*Cunoaștem cu toții ce urmări păgubitoare a avut pentru muncitorime și pentru tot poporul sciziunea din rândurile clasei muncitoare*.”; definirea unui concept și numirea ulterioară a acestuia: ”*Statul va trebui să fie legea fundamentală a partidului nostru muncitoresc, constituția sa.*”; repetarea aceleiași noțiuni printr-un sinonim sau a unei sintagme printr-o structură sinonimică: ”*Alcătuirea gospodăriilor agricole colective va avea loc nu pe baza ruinării și distrugerii gospodăriilor mici*.”

În cadrul grupului verbal, am identificat următoarele situații de redundanță: construcții plenastice de tipul: *a participa activ, a-și aduce contribuția*: ”*O altă îndatorire a membrilor de partid este de a lua parte activă la viața politică a partidului.”*; construcții verbale coordonate formate din repetarea aceleiași noțiuni printr-un sinonim sau printr-un termen din aceeași sferă semantică: ”*Partidul Muncitoresc Român condamnă și combate cu tărie pe trădătorii social-democrați de dreapta*.”; construcții verbale coordonate formate din repetarea aceluiași verb la timpuri diferite: ”*Meseriașii joacă și au jucat și pe viitor un rol de seamă în ansamblul economiei*.”

Un ultim aspect are în vedere *absența interjecțiilor*, fapt pe deplin justificat ținând cont de sobrietatea și rigiditatea limbii de lemn din discursul politic, atribute care exclud manifestarea și exprimarea stărilor afective ale vorbitorului.

La **nivelul lexicului** din discursurile luiGheorghe Gheorghiu-Dej, remarcăm faptul că majoritatea cuvintelor folosite nu reușesc să-și păstreze neutralitatea, iar dacă totuși un cuvânt pare neutru, el este însoțit de un adjectiv sau de un alt determinant care îi conferă automat conotații negative sau pozitive. De pildă, un cuvânt precum *comerciant,* aparent neutru, are sens pozitiv când este însoțit de adjectivul *mic*, și sens negativ, când este

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4046 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:20 UTC)

precedat de adjectivul *mare*, în *mare comerciant*. Cuvinte precum *succese, realizări* (cu evidente conotații pozitive) se aplică doar lumii comuniste, în vreme ce *criză, grevă, șomaj, inflație* sunt folosite doar cu referire la lumea capitalistă.

La Gheorghe Gheorghiu-Dej, ca de altfel și în discursurile altor lideri politici comuniști, cuvântul *nou* are întotdeauna sens pozitiv (în structuri de tipul: *omul de tip nou, sarcini noi și mărețe, eră nouă*) față de *vechi*, al cărui sens este întotdeauna negativ (*partidele vechi social-democrate, vechea orânduire, partidele de tip vechi*).

Multe cuvinte suferă deprecieri de sens, în timp ce sensul altora se înnobilează. Astfel, deprecierea semantică atinge sfera cuvintelor referitoare la clasele conducătoare anterioare și la realitățile care au legătură cu acestea: *marii proprietari de pământ, industriaș, moșie, burghez, cucoană, chiaburime, burghezie* ș.a. Depreciativ sunt folosiți și termenii formați de la numele proprii aparținând unor personalități membre ale partidelor de opoziție sau din perioada anterioară: *brătescian, manist, averescian* etc.

De asemenea, remarcăm în discursurile liderului politic comunist numeroși termeni tehnici din diverse domenii (*constructor, șantier, termocentrală, reactor, minereu* etc.) și termeni militari de tipul: *avanpost, armă, stat-major, misiune, front, luptă* ș.a.

La **nivel stilistic**, figurile de stil folosite nu vizează un scop estetic, ci sunt puse în slujba unei ideologii. Lecura discursurilor relevă predilecția pentru utilizarea metaforelor și hiperbolelor. Astfel, cazuri de *metafore* semnalăm în următoarele situații: ”*Să cimentăm și mai puternic prietenia dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare – temelia de nezdruncinat a orânduirii democrat-populare.”; ”Partidul acesta trebuie să fie detașamentul de avangardă al proletariatului.”; ”Dunărea colectează toate apele țării noastre, constituind coloana vertebrală a sistemului nostru de navigație.”*

Hiperbolele se folosesc pentru prezentarea exagerată a aspectelor negative din societatea occidentală: ”*Situația economică a țărilor marshallizate este dezastruoasă; poftele rechinilor imperialiști cresc nemăsurat. Ei vor să aibă dominație asupra întregului glob pământesc și, dacă ar fi posibil, ar transforma în colonii americane și luna și planetele*.”

Violența limbajului este frecvent întâlnită în discursurile lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și se manifestă prin folosirea unor injurii și invective și a unor termeni cu conotație puternic peiorativă: *slugoii imperialismului, strigoi jalnici ai trecututlui, păturі parazitare, lepădături fasciste, călăii muncitorimii, bande criminale* etc.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4046 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:20 UTC)

O altă caracteristică evidentă a discursului liderului comunist este folosirea unor expresii aparținând vocabularului familiar, popular cu scopul de a ironiza sau de a critica opoziția și pe dușmanii comunismului: ”*Această stare de lucruri duce apa la moară dușmanilor muncitorimii; cum se spune în popor «avem ac de cojocul lor»; oameni slab pregătiți din punct de vedere profesional, capabili să ducă de râpă munca ce le-a fost încredințată*.”

În concluzie, se poate spune, plecînd de la toate argumentele teoretice, dublate de exemplele selectate, că analiza stilistică a discursurilor lui Gheorghe Gheorghiu-Dej evidențiază prezența trăsăturilor limbii de lemn, dar beneficiază și de o serie de aspecte care îi sunt proprii.

Bibliografie:

Gheorghiu-Dej Gheorghe, *Articole și cuvântări,* ediția a IV-a,Editurade Stat pentru Literatură Politică, București, 1956.

Gheorghiu-Dej Gheorghe, *Articole și cuvântări,* Editura Politică, București, 1959, 1961, 1962.

Nicola Teodorescu Cristiana, *Patologia limbajului comunist totalitar*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2000.

Rad, Ilie (coord.), *Limba de lemn în presă*, Editura Tritonic, București, 2009.

Roșca Luminița, *Mecanisme ale propagandei în discursul de informare. Presa românească în perioada 1985-1995*, Polirom, Iași, 2006.

Thom Françoise, *La langue de bois*, Juillard, Paris, 1987, p. 19-20.

Zafiu Rodica, *Limbaj și politică*, Editura Universității din București, București, 2007, p. 34.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V4046 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:20 UTC)